

Nr 45.

Ankom till riksdagens kansli den 18 mars 1941 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt giltighet för förskottsstaten för försvarsväsendet m. m.

(1:a avd.)

I propositionen nr 3 har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 3 januari 1941, föreslagit riksdagen att förklara

att den av Kungl. Maj:t den 21 juni 1940 med stöd av riksdagens beslut angående beredskapsstat för försvarsväsendet m. m. för budgetåret 1940/41 fastställda förskottsstaten skall tillsvidare äga fortsatt giltighet i oförändrad utformning,

samt att de å förskottsstaten under fjärde huvudtiteln för försvarsväsendet i allmänhet uppförda anslagen (G a och G b) må fortsättningsvis i den utsträckning som provas erforderlig utnyttjas för finansieringen av med anslagen avsedda ändamål.

Departementschefen har inledningsvis erinrat därom, att 1940 års lagtima riksdag i anledning av propositionen nr 295 med skrivelse den 21 juni 1940 (nr 442) dels godkänt ett vid nämnda proposition fogat förslag till beredskapsstat för försvarsväsendet m. m. för budgetåret 1940/41, dels ock bemyndigat Kungl. Maj:t att med iakttagande av vad i skrivelsen anförts fastställa beredskapsstaten eller viss del därav att lända till efterrättelse såsom förskottsstat samt att ställa å förskottsstaten uppförda anslag till vederbörande myndigheters förfogande, samt att Kungl. Maj:t genom beslut den 21 juni 1940 fastställde beredskapsstaten att lända till efterrättelse från och med den 1 juli 1940.

Vidare har departementschefen erinrat därom, att 1940 års urtima riksdag i skrivelse den 28 augusti 1940 (nr 6) med anledning av propositionen nr 10 förklarat, att den av Kungl. Maj:t den 21 juni 1940 med stöd av riksdagens beslut angående beredskapsstat för försvarsväsendet m. m. för budgetåret 1940/41 fastställda förskottsstaten skall äga fortsatt giltighet i oförändrad utformning.

I nu rådande läge är det, framhåller departementschefen, nödvändigt, att medel för försvarsändamål m. m. i betydande omfattning fortfarande stå till Kungl. Maj:ts förfogande. Förskottsstatens giltighetstid synes därför böra utsträckas att gälla till utgången av innevarande budgetår.

Att beräkna storleken av de utgifter, som under innevarande budgetår komma att slutligt belasta förskottsstaten, vore för närvarande icke möjligt. De kostnader, för vilkas bestridande anslaget till försvarsväsendet i allmänhet, engångsanskaffning, vore avsett, kunde emellertid nu i viss utsträckning bedömas med ledning av från vederbörande myndigheter inkomna framställningar om anskaffningar, som ansetts böra komma till utförande med anlåtande av detta anslag. Dessa framställningar hade hittills endast delvis blivit föremål för slutlig prövning hos Kungl. Maj:t. Redan nu kunde dock konstateras, att förskottsanslaget till engångsutgifter sannolikt komme att belastas med ett belopp, som — även med bortseende från de utgifter som för anledas av under budgetåret 1939/40 fattade dispositionsbeslut — avsevärt komme att överstiga det i förskottsstaten beräknade beloppet å 400 miljoner kronor. Därjämte syntes på grund av dispositionsbeslut och bemyndiganden, som lämnats eller komme att lämnas under innevarande budgetår, icke oväsentliga belopp återstå att utbetala och reglera under budgetåret 1941/42.

Belastningen å anslaget till försvarsväsendet i allmänhet, löpande utgifter, vilket bland annat disponeras för redovisning av kostnaderna för krigsfamiljebidrag, vore i hög grad beroende av växlingarna i beredskapens omfattning. Det syntes sannolikt, att anslaget till följd av sistnämnda disposition komme att belastas med inemot 100 miljoner kronor, eller 50 miljoner kronor utöver det i staten beräknade beloppet.

Med anledning av att vissa av de å förskottsstaten anvisade anslagen sålunda kunde förutses under innevarande budgetår bliva disponerade med belopp som avsevärt överstiga de i staten uppförda, har departementschefen lämnat en redogörelse för den tidigare behandlingen av frågan om dispositionsrätten till de i förskottsstaten uppförda anslagen.

Departementschefen har härefter anfört följande:

När fråga nu uppkommer om ytterligare förlängning av förskottsstatens giltighet, bör övervägas, huruvida denna bör erhålla en i något avseende ändrad utformning eller om modifikationer böra göras med avseende å dispositionsrätten. Jag kan därvid begränsa mig till anslagen under fjärde huvudtiteln.

Beträffande de huvudsakligen för löpande beredskapsutgifter avsedda anslagen till lantförsvaret, sjöförsvaret och flygvapnet kan någon slutlig beräkning av belastningen, såsom av det anförda framgått, icke nu verkställas. Jag erinrar dock om de uppgifter angående storleken av de löpande beredskapskostnaderna som lämnats vid anmälan av årets statsverksproposition. Någon anledning att ändra de i förskottsstaten uppförda anslagsbeloppen synes icke föreligga.

Såsom framgår av vad jag förut anfört, belastas numera det för försvarsväsendet gemensamma anslaget till löpande utgifter bland annat med kostnaderna för krigsfamiljebidrag. Som dessa komma att medföra en överbelastning av anslaget, böra föreliggande inskränkningar i dispositionsrätten till detta lämpligen upphävas; tillräckliga skäl torde nämligen icke nu föreligga till en omräkning av anslaget eller till en avlastning av detta genom anvisande av ett regleringsanslag å tilläggsstat.

Vad beträffar anslaget till försvarsväsendet i allmänhet, engångsutgifter, vilket huvudsakligen disponeras för materielanskaffningar, bör anslagsbe-

gränsningen hävas med hänsyn till den utveckling av belastningen som, enligt vad förut anförts, föreligger; jag tillåter mig i detta sammanhang även hänvisa till den redovisning m. m. som lämnats riksdagens vederbörande utskott samt erinrar i övrigt om de i finansplanen till årets statsverksproposition återopade beräkningarna.

Redan vid anmälan av propositionen nr 38 till 1940 års lagtima riksdag erinrade jag om de betänkligheter, som en till en tid obegränsad dispositionsrätt till ett materielanslag måste väcka. Särskilt i fråga om förskottsanslaget till engångsutgifter synes det i hög grad önskvärt, att riksdagen snarast erhåller möjlighet att taga ställning till den lämnade fullmaktens statsfinansiella innebörd. De skäl, som vid anmälan av propositionen nr 38 till 1940 års lagtima riksdag av mig anfördes mot ett successivt offentliggörande av de olika utgiftsbesluten, äga visserligen fortfarande giltighet. Detta behöver emellertid icke utesluta, att frågan om den totala dispositionsrätten till ifrågavarande anslag, sedan det slutliga medelsbehovet numera kan bättre överblickas, upptages till förnyad prövning. Syftet bör därvid vara att efter en justering av anslagsbeloppet åter införa en maximering. Därmed torde emellertid böra anstå i avvaktan på prövning av frågan, huruvida och i vilken omfattning särskilda anslag skola äskas å tilläggsstat för vissa hos Kungl. Maj:t anmälda medelsbehov. I samband därmed torde även en del å förskottsstaten hittills bestridda utgifter böra täckas.

I fråga om den fortsatta redovisningen av verkställda utgifter från förskottsstatens anslag under fjärde huvudtiteln torde böra erinras, att staten principiellt avser den merkostnad, som uppkommer vid förstärkt beredskap. Då det emellertid icke är möjligt att under löpande budgetår åstadkomma en klar gränsdragning mellan utgifter som hänföra sig till förskottsstaten och utgifter som falla inom riksstatens ram — särskilt emedan utgifter av beredskapskaraktär i betydande omfattning måste ersätta normala riksstatsutgifter — torde de uppgifter rörande utgiftsbelastningen, som skola lämnas riksdagens statsutskott, fortsättningsvis få omfatta försvarskostnaderna i deras helhet, fördelade enligt nu gällande redovisningsföreskrifter; det må erinras, att försvarsutgifterna under innevarande budgetår av här angivna redovisningstekniska skäl ansetts böra av myndigheterna provisoriskt redovisas utan fördelning mellan riksstat och förskottsstat. Beslut om fattade dispositionsbeslut och beslut som sedermera kunna föranleda utbetalningar komma i fortsättningen att liksom hittills successivt meddelas vederbörande utskott.

Riksdagen kommer att erhålla en samlad översikt över utgifterna för försvarsväsendet under året, när de å förskottsstaten disponerade medlen sedermera i sin helhet anmälas för reglering å tilläggsstat II till riksstaten.

Den av Kungl. Maj:t i förevarande proposition gjorda framställningen i avseende å fortsatt giltighet av den för budgetåret 1940/41 fastställda förskottsstaten finner sig utskottet böra tillstyrka. Ej heller har utskottet något att erinra mot förslaget i övrigt.

Utskottet.

Utskottet finner det i likhet med departementschefen i hög grad önskvärt, att riksdagen snarast erhåller möjlighet att taga ställning till den lämnade fullmaktens statsfinansiella innebörd. I sådant avseende har departementschefen hänvisat till att frågan om en maximering av anslagsbeloppet torde komma att upptagas till förnyat övervägande, men att därmed borde anstå i avvaktan på prövning av frågan, huruvida och i vilken omfattning särskilda anslag skola äskas å tilläggsstat för vissa hos Kungl. Maj:t anmälda medels-

behov. Med hänsyn till vad departementschefen sålunda anført har utskottet nu ingen anledning till uttalande i berörda avseende.

Utskottet vill erinra därom, att beredskapsstaten från början avsåg den merkostnad, som uppkommer vid förstärkt försvarsberedskap. Det synes utskottet böra eftersträvas att, så långt möjligt är, endast de kostnader, som direkt sammanhånga med beredskapsåtgärder, upptagas å staten.

Utskottet förutsätter att beslut om fattade dispositioner och därav sedermera föranledda utbetalningar komma i fortsättningen att liksom hittills successivt meddelas utskottet.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må förklara,

a) att den av Kungl. Maj:t den 21 juni 1940 med stöd av riksdagens beslut angående beredskapsstat för försvarsväsendet m. m. för budgetåret 1940/41 fastställda förskottsstaten skall tillsvärdare äga fortsatt giltighet i oförändrad utformning,

b) att de å förskottsstaten under fjärde huvudtiteln för försvarsväsendet i allmänhet uppförda anslagen (G a och G b) må fortsättningsvis i den utsträckning som prövas erforderlig utnyttjas för finansieringen av med anslagen avsedda ändamål.

Stockholm den 18 mars 1941.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Oscar Olsson, Bernhard Nilsson, Bergman, Lindström, Heiding, Sven Larsson, Karl Magnusson, Carlström, Bäcklund, Boman* och *Persson*; samt

från andra kammaren: herrar *Jonsson* i Eskilstuna, *Törnkvist, Skoglund* i Doverstorp, *Eriksson* i Stockholm, *Svensson* i Grönvik, *Andersson* i Prästbol, *Ward, Bergström, Mårtensson, Lundberg* i Hälsingborg, *Hansson* i Rubbestad och *Bergvall*.
